

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

„[a balatonakali római katolikus templom]”

[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Hudák Józsefné (név)

..... (aláírás)

Balatonakali, 2021. május (település, dátum)

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Hudák Józsefné

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **Hudák Józsefné**

Levelezési cím: **8243 Balatonakali, Kossuth L. u 47.**

Telefonszám: **87/444-112**

E-mail cím: **akalimamavgmail.com**

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Balatonakali, római katolikus templom

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☒ kulturális örökség
☐ egészség és életmód	☐ sport
☐ épített környezet	☐ természeti környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ turizmus és vendéglátás

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Balatonakali, Dózsa György u. 6. hrsz.:118

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ megyei	☐ magyarság
☐ tájegységi	☐ külhoni	

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

1200 körül több kőtemplom épült a Balaton északi partján. Egyes források szerint Akali az Árpád-házi királyok idején is templomos hely volt. Valószínű ebben az időben épült első

templomunk, melynek alapzati maradványa ma is megtalálható az egykori iskolaépület, valamint a jelenlegi templom alatt.

Ezt bizonyítja a Veszprémi Főegyházmegyei Levéltárban talált adat is: A „MONUMENTA ROMANA EPISCOPATUS VESPRIMIENSIS TOMUS II. 1276–1315-ig, 78. oldal 1333–1335-ig: BLASIUS.....de HOKULI DERGETHE s.lv. parvos, Balázs nevű pap, Hokuli–Dörgicse, 55 kisdínár a jövedelme.

Akali sorsa azonos volt a többi faluéval. A török pusztításának esett áldozatul, 1548-ban felégették a falut. Templomunk is leégett, elpusztult. Majd kétszáz évig lakatlan volt Akali területe. 1720 táján kezdődött telepítések során nő a családok, leteleplők száma.

Egyházlátogatási jegyzőkönyv (Kanonika Vizitáció 1747. A8/6 478–479.) részlet: „A katolikusoknak valamikor volt szép templomuk, egy toronnyal, szép sekrestyével, most pedig romokban hever. A hívek Tihanyba járnak templomba.

1777-ben Bajzáth József püspök idején: „8. filia Akali mely kétórányira fekszik a matertól, temploma nincsen, de van egy harangállványon 20 font súlyú harangja.”

1816 egyházlátogatási jegyzőkönyv, (A 8/21 7–49.) Ekkor már Csicsóhoz tartozunk.

„8. filiás Akali, 2 óra távolságyira. Az akaliak ritkán mennek templomba. A mester lakásához tartozó helyiség szolgál oratórium gyanánt. A haranglábon 1 mázsás harang függ.”

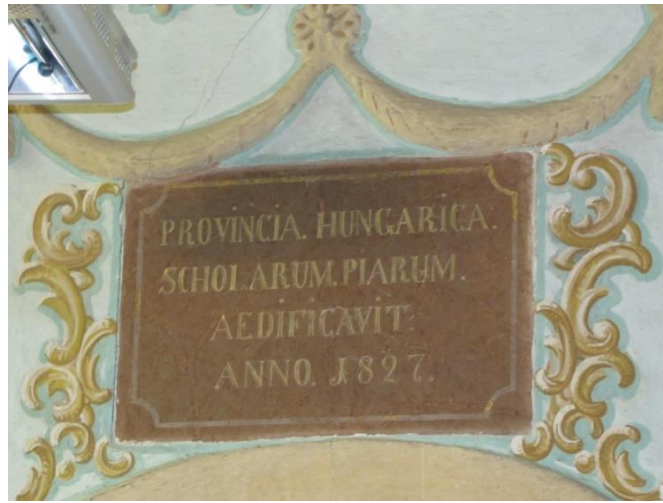
1824-ben a piarista rend elkezdte a templom építését.

1. ábra 1827-ben a középkori templom alapjaira felépül a templom

Egyhajós, félköríves szentélyzáródású, három boltszakaszos egyház, falpillérekkel tagozva. Tájolása követi a középkori templomét, így kelet-nyugati irányú. A torony alatt nyitott előtér, ülőfülkékkal. A nyitott belépő fölött félköríves zsalus ablak. A tornya háromszintes, tagozott, övpárkányokkal. Első emeletén a négy égtáj felé egy-egy félköríves ablak látható. Déli falán két köríves ablak. A félköríves szentély keleti falán befalazott szalagkeretes körablak látható.

A sekrestyét a templom északi falához illesztették. A templombelső csehsüveg boltozattal, a félköríves szentély negyed gömb kupolával lefedve. Két kőszloppal alátámasztott kórossal, mellvédje klasszicizáló késő barokk, füzér díszítéssel.

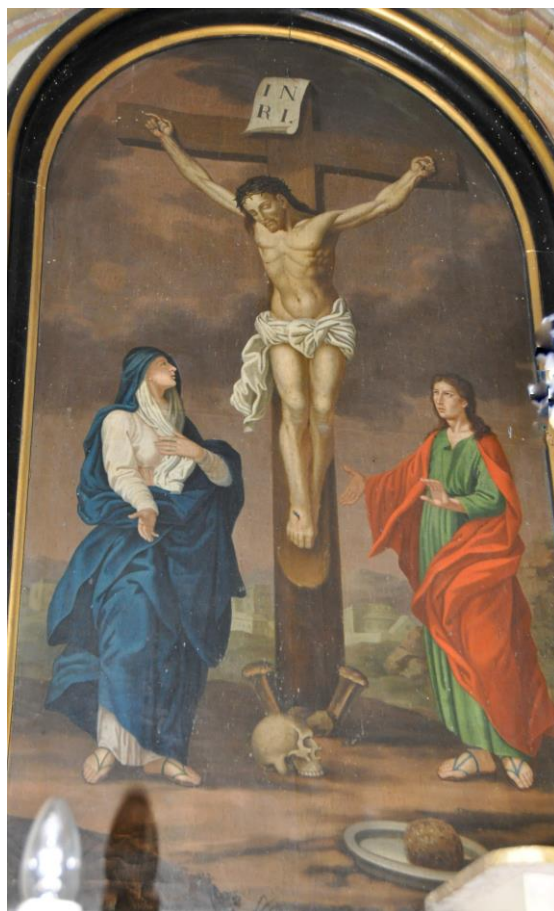

2. ábra A torony nyugati homlokzatán az MDCCCXXVII évszám olvasható, mely arab számokkal a kórus mellvédjén elhelyezett emléktáblán is megjelenik

A templom berendezése:

3. ábra Késő copf, kora klasszicista szószék, baldachin tetejének belső felén háromszögben megjelenő Isten szeme ábrázolással

4. ábra A főoltár 19. századi olajfestményén a keresztre feszített Jézus látható Máriával és Szent Jánossal. A templom búcsújának napja szeptember 14-e, a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe.

A kegyuraság bőkezűségéből felépült templomot Pestről látták el kehellyel, monstranciával és egyházi ruhákkal.

Benedikálását 1827. szeptember 16-án Schwartz József füredi esperes végezte.

A rend jóvoltából 1830. 08.14-én rituális könyvvel, 1830. 09.20-án Compactura Libri Ritualis könyvvel gazdagodott az egyház.

A szentélyben két, Károlyi Gyula által 1936-ban készített, idealizált festmény is helyet kapott, az egyik a Szent Család (5. ábra), a másikon pedig a csodatevő Jézus (6. ábra) látható.

5. ábra

6. ábra

A keresztelőkutat (7. ábra) Máriahegyi János, budapesti szobrászművész készítette 1972-ben. A megrendelő az akali születésű Fournier Nándor volt, aki az adományozás idejében már Amerikában élt.

7. ábra

Templomunk északi falán két festmény látható, melyeket Pesky József készített. Szent György lovag harca a sárkánnyal (8. ábra), és Loyolai Szent Ignác a Jézus Társaság megalapítója, kezében könyvvel, melyben a jezsuiták jelmondata olvasható (9. ábra).

8. ábra

9. ábra

A II. világháború során 1945. március 25-én megsérült a toronysisak. Kijavítva: 1952-ben. 2012-ben ismét szükségessé vált a teljes toronysisak cseréje

A templom színes ólomüvegablakait az akkor Ságpusztán élő, erdőgazdasági dolgozó, Slemmer Ferenc ajándékozta a templomnak.

Három ablak a templom déli falán látható: Szent Ferenc, kordáján csomókkal, kezein stigmák. A hazánkért könyörgő Mária alakja, valamint az 1970-es évekig befalazott, ám az üvegablakok készítésekor kibontott kórusfeljáró ablaknyílásában az Erzsébet-legenda került megörökítésre.

A negyedik ablak a sekrestye keleti falán hirdeti: „Szent László, könyörögj érettünk!”

Kétségtelen, hogy Sallai Lászlónak (címetes prépost, tb. kanonok, esperes, plébános) az Akaliban 1934-től 1990-ig szolgáló egyházfinak tisztelete és alakja máig elevenen él a falu emlékezetében, mindez szimbolikusan „szent raktára” ablakán került megörökítésre.

Az ablakok Mohay Attila üvegfestő iparművész budafoki műtermében készültek, vélhetően 1972–73-ban.

10. ábra Szent Ferenc

11. ábra Szűz Mária, hazánk oltalmazója

12. ábra Szent Erzsébet

13. ábra Szent László lovagkirály

Templomunk harangjait az első világháborúban elvitték. Csak 1927-ben kapott új harangot a falu.

Akalihoz tartozott Ságpuszta, ahol a kegyuraság cselédei laktak. 1962-ben 58 személyt számláltak. A hetvenes évek elején a puszta helyére épült a Zánkai Úttörőváros. A puszta lakói Akaliba költöztek, a Sági utcában felépített házakba. Haranglábon állt kis harangjukat magukkal hozták, ez ma a katolikus templom lélekharangja.

A harang szava

A harangnak szája van,
sötéten ásító.
Hosszú harang-nyelve van,
levegőben lógó.

A harangnak hangja van,
ha harangozó húzza,
Megmozdul a nyelve most,
és megkondul zúgva.

A harangszó messze zeng,
hirdeti az időt.
Ím pontosan megkondul,
gyülekezés előtt.

Déli harangszó is van,
győzelmet hirdető.
Hunyadi János a hős,
ő a törökverő

Veszélyt jelzett egykoron,
a félrevert harang.
sok életet mentett meg,
a harangszó alatt.

A harangnak lelke van,
menny és föld közt lebeg.
A harangszó azt zengi,
van neked Istened.

Összekötve föld s az ég,
a harangozás alatt.
S van harang mely érted szól,
ez a lélekharang.

Érted szól a harang egyszer,
ha életednek vége.
Lelked helyett ő visz hírt,
-fölmertem az égbe-

Bimm-bammm, így szól a harang,
hírt közöl népével.
Messze száll a zengő hang,
hallgassuk békével.
/ részlet: Albrecht/

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A templom egy megszentelt hely, amely egy közösségnek, egyik fontos találkozási helye. Építészeti is tisztelnünk, óvnunk kell, hisz elődeinknek sok megpróbáltatást kellett megélniük, hogy templomuk legyen. A templom, a szertartás adott hitet, reményt az eljövendő szebb, jobb életre.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos, információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Szentiványi Béla: A piarista kusztodiátus gazdaságtörténete. 1943.

Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém. Műemléki Adattár 536.

Hudák Józsefné: Balatonakali (Monográfia)

Törő Balázs: kutatómunka, Veszprémi Főegyházmegyei Levéltár, Veszprém.

<https://www.balatonakali.hu/media/csikicsuki/files/akalihirek2020decemberxviiEvfolyam6szAmhonlapra.pdf>

Piarista Rend Levéltára, Budapest.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

.....